

СПРОБА ВИЗНАЧИТИ ТОНАЛЬНІСТЬ ТЕКСТУ «ЕСЕ ПРО ПОХОДЖЕННЯ МОВ» Ж.-Ж. РУССО

Гайдамачук О.В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

Тональність нотного письма визначається за знаками бемоль чи дієз перед музичним ключем і першим та заключним акордами. М. Фуко вважав, що будь-якому сприйняттю передують певна тональність – «певне відчуття світу в цілому» [4, с. 115–116], від якого залежить те, що і як буде сприйнято. Оскільки «тональність» не одна-єдина, то важливо підібрати потрібну. Філософія висуває свої вимоги до тональної чутливості: «філософський текст немислимий поза сферою найтонших тональностей» [1, с. 13], бо саме вони відкривають «справжню» повноту філософії.

Як визначати «тональності» філософського тексту до початку «мандрівки» його теренами? – Пропонуємо такі текстові ключі: *заголовки, зачин, висновок*.

Нас цікавить «Есе про походження мов...» Ж.-Ж. Руссо, бо саме цей текст Ж. Деррида вважає взірцем фоноцентризму. Деконструктор, висловивши недовіру «логоцентричній» інтонації, визначає, що камертон «Есе ...» – «постійна тривога» [2, с. 359]. Спробуємо це перевірити.

Назва тексту нейтральна: «Есе про походження мов, а також про мелодію і музичне наслідування».

Зачину як окремого вступу немає і, значить, цей засіб «налаштування» читача на певну «тональність» не використано.

Заголовки розділів про мову (№ 1-11; 20) перманентно нейтральні. За виключенням сумніву у шостому розділі: «Чи вірогідно, що **Гомер** умів писати». А в заголовках про музику (12-19) є оціночна лексика: *найяскравіший* (15), *хибна аналогія* (16), *шкідлива помилка* (17), *виродження музики* (19) Але робити висновок про «загальну тривогу» бракує підстав.

Висновок. Тонально основна думка – прихований заклик: «Отже, я стверджую, що будь-яка мова, яку не чує зібрання народу, не може бути вільною». [Руссо, 139]. Навіювана пригніченість має лаштувати на спротив.

Отже, «Есе...» Руссо на рівні поверхових засобів визначення тональності тексту не виявляє «тривоги». Значить, потрібно аналізувати глибинні засоби. Проте зрозуміло, що в есе, присвяченому походженню мов, судячи за назвами розділів, Руссо найбільше переймається щодо виродження музики.

Література:

1. Библихин В. В. Дело Хайдеггера // Хайдеггер М. Время и бытие. – М. : Республика, 1993. – С. 3 – 14.
2. Деррида Ж. О грамματοлогии: Пер. с франц. Н. Автономовой / Жак Деррида. – М. : Ad Marginem, 2000. – 511 с.
3. Руссо Ж.-Ж. Опыт о происхождении языков, а также о мелодии и музыкальном подражании / Жан-Жак Руссо; [перев. с франц.] // Руссо Ж.-Ж. Сочинения. – Калининград : Янтар. сказ, 2001. – С. 85 –139.
4. Фуко М. История безумия в Классическую эпоху / Мишель Фуко / Пер.с франц. И. К. Стаф. – Санкт-Петербург, 1997. – С. 115–116.